

voorzitter voorging in gebod. Bij het gehouden appel nominaal bleek ook nu weer — waarin een afwijking met vorige Synodes is te constateeren — dat allen aanwezig waren.

Br. J. W. Maas, van Nijmegen, die zitting nam als secundus voor onderling J. M. Flier, van Geldermalsen, die ongesteld is, werd door den praeses welkom geheeten en betuigde door opstaan instemming met de belijdenis.

Dr. G. Keizer las de acta der vorige zitting, die werden vastgesteld.

De praeses constateert, dat het antwoord van Dr. G. nog niet is binnengekomen. De Synode ging in comité-generaal.

Het Rapport der Dogmatisch-Exegetische Commissie.

Wij laten hier volgen het rapport der dogmatisch-exegetische commissie.

Aan Uwe Commissie, die benoemd is onder den naam van Commissie IV, werd opgedragen, aan de Generale Synode advies uit te brengen aangaande de dogmatisch-exegetische zijde van de zaak-Dr. J. G. Geelkerken, en dat met tweeërlei doel. In de eerste plaats moest geconstateerd worden, welk het standpunt is, dat Dr. Geelkerken ten opzichte van de Heilige Schrift inneemt, en ten tweede had Uwe Commissie te onderzoeken, of zijn gevoelen al dan niet met de Belijdenisschriften in strijd waren. Deze opdracht betrof niet slechts de bekende „preekcoupure“, en de door Dr. Geelkerken gepubliceerde opvattingen omtrent Genesis 2 en 3, maar ook zijn, volgens de aanklacht van br. A. van Kooten onzuivere, beschouwing van het boek Job; een recensie van het boek van wijlen Dr. H. T. Oberman, getiteld: Was ons hart niet brandende in ons? — Jeugdpreeken; het opnemen van meditaties van Ethische theologen in de „Overtoomsche Kerkbode“, en zijn oordeel over het toneelstuk „Saul en David“ in ditzelfde orgaan. Immers besloot de Synode omtrent deze laatste punten, waartegen verschillende bezwaarschriften bij haar waren ingekomen (Agenda 1, letters N, O, P, Q, R) al de genoemde bezwaarschriften in handen van Commissie IV te geven, a. om daardoor nader kennis te nemen van de gevoelen van Dr. Geelkerken, en om na te gaan, of daartegen bij haar ook confessionele bezwaren bestaan, en b. om een voorstel te ontwerpen ter beantwoording van de sub P en Q genoemde stukken.

Om aan deze gewichtige en veelomvattende opdracht te voldoen, heeft Uwe Commissie zich eerst bezig gehouden met een nauwkeurig onderzoek van al de bovengenoemde stukken, en inzonderheid uit de brochures van Dr. Geelkerken alle gegevens verzameld, die noodig waren tot de juiste bepaling en beoordeling van de gevoelen, welke Dr. Geelkerken voorstaat. In de tweede plaats zijn door haar gekoörd de deputaties uit den kerkeraad van Amsterdam-Zuid, van de Classis Amsterdam, en de Particuliere Synode van Noord-Holland, en enkele bezwaarde broeders van de Kerk van Amsterdam-Zuid. Verder heeft zij de bekende „preekcoupure“ aan haar oordeel onderworpen, en is met de grootste ernstigheid tot de uitspraak gekomen, welke straks zal worden medegedeeld. Ten vierde heeft zij een negentien vragen aan Dr. Geelkerken voorgelegd, opdat zijn gevoelen des te duidelijker aan het licht zou treden, welke vragen als bijlage I aan dit rapport zijn toegevoegd. Op deze vragen is door Dr. Geelkerken een uitvoerig antwoord ingediend (zie bijlage II), over welk antwoord gedurende twee dagen met hem is gesproken, en langs dezen weg, die wel lang, maar toch voor een billijke behandeling van deze moeilijke kwestie noodzakelijk was, is Uwe Commissie tot het navolgend oordeel en de daartuit voortvloeiende conclusies gekomen.

A. GENESIS 2-3.

1. De preekcoupure en de „oorzaken van nadenken“.

1. Wat de kwestie inzake Gen. 2 en 3 betreft, heeft Uwe Commissie allereerst een nauwgezet onderzoek gewijd aan de zgn. preekcoupure, niet alleen voor het kennen van Dr. Geelkerken's standpunt, maar ook en vooral voor de beoordeling van het kerkelijk proces. Aan ons werd namelijk door de „kerkrechtelijke Commissie“ de vraag gesteld, in hoeverre deze coupure in verband met de verdere houding van Dr. Geelkerken een genoegzaam grond opleverde voor het besluit van de Classis Amsterdam, om van Dr. Geelkerken „nadere verklaring van gevoelen te eischen“ in den zin van het Onderteekingsformulier.

De preekcoupure (waarmede gelijk bekend is wordt bedoeld de door Dr. Geelkerken verstrekte, naar zijn getuigenis en dat van 18 onderlingens zakelijk juiste weergave van het preekgedeelte, waartegen de aanklacht van broeder Marinus zich had gericht) luidt aldus:

„.....Het ontstaan van de zonde in ons geslacht — niet dus de allereerste oorsprong der zonde in het heelal, waarover wij zoeven spraken — wordt ons medegedeeld in het derde hoofdstuk van Genesis.

Ik weet wel, dat dit gedeelte der Heilige Schrift ons voor eigenaardige moeilijkheden plaatst. Zoo spreekt het van den staat der rechtvaardigheid, en dus van een tijdperk in de geschiedenis, der menscheit, dat aan haar geschiedenis, zooals wij die alleen kennen, n.l. in zonde, voorafgaat. En gelijk van den staat der heerlijkheid hierna, van den hemel, zoo kunnen wij ook van dien staat der rechtvaardigheid ons alleen een voorstelling maken met behulp van wat wij kennen in deze bedeeeling. Als God ons dan ook daaromtrent Zijn Openbaring geeft, dan spreekt Hij daarover, en van dien staat der hemelsche heerlijkheid, en van dien staat der rechtvaardigheid, in bewoordingen aan onze tegenwoordige, aardse bedeeeling ontleend. Anders zouden wij er niets van kunnen vatten, en Hij tot ons spreken, gelijk iemand tot een blinde, een blindgeborene, spreekt over de kleuren.

Ook is het vaak moeilijk uit te maken, hoe allerlei bijzonderheden, die Genesis 3 ons bericht, moeten worden uitgelegd, en zijn er schier evenveel „verklaringen“ als geleerde uitleggers. Denk maar aan „den boom der kennis des goeds en des kwaads“, de slang en haar spreken, den boom des levens, enz. Doch de gemeente late zich door dit alles niet van de wijs brengen. Vast staat, dat wij in Gen. 3 de goddelijke bekendmaking hebben van een historisch feit, het feit van den zondeval, die heeft plaats gehad aan het begin der geschiedenis van ons menscheit geslacht. Zooals de Catechismus zegt: „Vanwaar, enz.“

Uwe Commissie is van oordeel, dat deze coupure, zoodra ze werd onderworpen aan een nauwgezet onderzoek als waartoe de Classis Amsterdam werd geroepen, inderdaad ernstige reden gaf om te vreezen, dat hier aangaande de bijzonderheden van het Schriftverhaal van Gen. 3 een beschouwing werd geboden, die niet in overeenstemming zou zijn te brengen met het gezag der Heilige Schrift, zooals dat in art. 4 en 5 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis is uitgesproken.

Natuurlijk — dit zij hierbij aanstonds opgemerkt — wordt hiernaede door ons niet gezegd, dat het voortaan van een dergelijke beschouwing door Dr. Geelkerken uit de preekcoupure zonder meer zou zijn te bewijzen. Ze is gegoten in zulke bewoordingen, dat een dergelijke — straks nader aan te duiden — ontclembare beschouwing in ieder geval niet op concrete wijze erin wordt aangegeven. Zoo blijft er altijd nog ruimte voor de vraag, of de bedoeling misschien ook een andere is geweest dan de woorden naar hun meest voor de hand liggende betekenis schijnen te zeggen.

Wij willen daarom niet verder gaan dan te constateeren, dat de bewoordingen der coupure reden moesten geven tot bovengenoemde vrees.

Wij zijn van deze meening, niet omdat hier wordt gezegd, „dat dit gedeelte der Heilige Schrift ons voor eigenaardige moeilijkheden plaatst“. Ook niet, omdat er later volgt: „Ook is het vaak moeilijk uit te maken, hoe allerlei bijzonderheden, die Genesis 3 ons bericht, moeten worden uitgelegd, en zijn er schier evenveel „verklaringen“ als geleerde uitleggers. Denk maar aan „den boom der kennis des goeds en des kwaads“, de

slang en haar spreken, den boom des levens, enz.“ Maar wel om het volgende tweetal redenen.

2. Allereerst moest bedenking welken de vergelijking, die hier wordt getrokken tusschen de wijze, waarop de Schrift spreekt van den staat der rechtvaardigheid, en die waarop ze spreekt van den staat der hemelsche heerlijkheid: Dr. Geelkerken heeft er later op gewezen, dat hiernaede nog geen gelijkstelling van beide openbaringsvormen is uitgesproken, maar dat men moet letten op het derde van vergelijking.

Ook heeft hij verklaard, dat de bedoeling niet geweest was, uit te spreken, dat de openbaring aangaande den staat der rechtvaardigheid ons is gegeven in symbolischen vorm, iets wat hij trouwens ook van de openbaring aangaande den staat der heerlijkheid niet gaarne zou willen zeggen („Vragen mij voorgelegd“ bl. 14, 15, 17).

De vraag is echter, wat de bewoordingen der coupure inhouden. Nu is het o.i. niet te ontkennen, dat de openbaring aangaande den staat der heerlijkheid althans veelzins is gegeven in symbolischen, of wil men een meer algemeen term, in figuurlijken vorm. Wanneer er in Openb. 22: 1 v. in de beschrijving van het nieuwe Jeruzalem sprake is van „een zuivere rivier van het water des levens, klaar als kristal, voortkomend uit den troon Gods en des Lams“, en voorts wordt gezegd: „en in het midden van hare straat en op de eene en de andere zijde der rivier was de boom des levens, voortbrengende twaalf vruchten, enz.“, dan staat daarmede nog niet zonder meer vast, dat dit alles in eigenlijken zin moet worden opgevat.

De vraag is nu, of de coupure geen grond gaf voor de vrees, dat Dr. G. aangaande het verhaal van Gen. 3 een dergelijke opvatting huldigde. Natuurlijk beteekent vergelijking nog niet zonder meer gelijkstelling; maar de vraag is, wat door de bewoordingen der coupure als derde van vergelijking wordt aangegeven.

Zij noemt als zoodanig in het algemeen dit, dat beide beschrijvingen (die van den staat der rechtvaardigheid en die van den staat der heerlijkheid) spreken over een andere bedeeeling dan die waarin wij leven; maar dan verder in het bijzonder dit, dat daarom „en van dien staat der hemelsche heerlijkheid en van dien staat der rechtvaardigheid“ wordt gesproken „in bewoordingen, aan onze tegenwoordige, aardse bedeeeling ontleend. Anders zouden wij er niets van kunnen vatten, en Hij tot ons spreken, gelijk iemand tot een blinde, een blindgeborene, spreekt over de kleuren“.

Het zijn dus niet alleen bewoordingen, aan onze bedeeeling ontleend om die andere bedeeeling ermede te beschrijven, en dus andere dan die welke eigenlijk bij die bedeeeling zouden passen, maar tusschen deze beide is ook een zoo groot onderscheid, dat zoo God in die eigenlijke bewoordingen zou hebben gesproken, wij er niets van zouden kunnen vatten. „En Hij tot ons zou spreken, gelijk iemand tot een blinde, een blindgeborene, spreekt over de kleuren“. Wij kunnen niet anders zien, of hiernaede wordt — hetzij dan bewust of onbewust — heengewezen naar een beschouwing, waarbij het verhaal van den zondeval goeddeels in on-eigenlijken zin wordt opgevat. Dus niet maar enkel zó, dat een in dit verhaal genoemde „boom“ stellig anders zal zijn geweest dan elke boom, dien wij kennen, maar ook zó, dat daarmede zeer wel iets anders dan een boom kan zijn bedoeld.

3. De tweede reden tot bedenking, die Uwe Commissie meent in de coupure te moeten constateeren, is gelegen in het slot. Nadat hier is gezegd, dat het vaak moeilijk is uit te maken, hoe allerlei bijzonderheden, die Gen. 3 ons bericht, moeten worden uitgelegd, wordt vervolgd: „Doch de gemeente late zich door dit alles niet van de wijs brengen. Vast staat, dat wij in Gen. 3 de goddelijke bekendmaking hebben van een historisch feit, het feit van den zondeval, enz.“ Het komt Uwe Commissie voor, dat hier in ieder geval iets ontbreekt, n.l. de verzekering, dat ook de hier berichtte bijzonderheden de goddelijke bekendmaking zijn van historische feiten of van zaken, die in de historie hebben bestaan. Doordat deze verzekering ontbreekt en er aangaande die bijzonderheden alleen gezegd wordt, dat ze van onzekere uitlegging zijn, om dan het feit van den zondeval voor vaststaand te verklaren, is er gekonde reden om de vraag te stellen, of dan naar de bedoeling van den spreker die bijzonderheden soms niet evenzeer vaststaan als de zondeval, waarvan hij dit met nadruk verzekert?

4. De genoemde twee redenen tot bedenking werden nog versterkt door de houding, door Dr. Geelkerken aangenomen bij de behandeling der aanklacht van broeder Marinus.

Laatstgenoemde gaf het op den kansel gesprokene aldus weer (Memorieboek bl. 4):

„Volgens Dominee Geelkerken is het bericht, dat de Heilige Schrift van de bedoelde eerste overtreding geeft, niet als letterlijke waarheid op te vatten en als zoodanig dus ook niet neergeschreven. De Heilige Schrift — zegt hij — verschaft geen mededeeling over wat metterdaad door God als proef was gegeven en ook niet over de feitelijke toedracht der verzoeking tot — en de daad van den val, maar geeft in een voorstellingsvorm, onder een beeld, het verhaal, dat onze eerste voorouders in een proef bezweken zijn. Dit zou dan zoo gebeuren, omdat ons menscheit, door de zonde geschaad bevattingsvermogen niet bekwaam is tot een recht kennen van datgene, wat toen, in het Paradijs, in zijne hooge sfeer, eigenlijk de beproeving des menschen heeft ingehouden. Om deze redeneering te verduidelijken gebruikte Dominee Geelkerken het beeld van den valken, die over de kleuren met een blinde zou gaan spreken. Deze blinde zou daarvan even weinig kunnen begripen, als wij, indien de Heilige Schrift ons het feit der eerste overtreding en van den val des menschen zou hebben bericht, dat zouden vernemen te verstaan.“

Uwe Commissie heeft zich niet in te laten met de vraag, welke van beide weergaven der bedoelde preekpassage de meest juiste is. Uit bovengestane beschouwingen blijkt echter, dat althans het grootste gedeelte van br. Marinus' beschuldiging gebaseerd was op een opvatting van bedoelde preekpassage, waartoe die passage, ook als men ze uitsluitend beoordeelt naar de door Dr. Geelkerken zelf in de coupure gegeven weergave, inderdaad aanleiding gaf.

Nu lieten we de mogelijkheid open, dat de bedoeling van Dr. Geelkerken een andere was geweest. Daar echter zulk een andere bedoeling allernist zonder meer duidelijk geacht kon worden, was Dr. G. verplicht geweest deze bedoeling nader aan te geven. Toen hij nu, hoezeer daarop ook bij hem werd aangedrongen, weigerde dit te doen, moest deze weigering de reden tot bedenking versterken.

5. Op grond van bovenstaande overwegingen heeft Uwe Commissie haar oordeel aangaande de preekcoupure en de „oorzaken van nadenken“ geformuleerd in een conclusie, die zij aan de kerkrechtelijke Commissie heeft doen toekomen, en die mede is opgenomen onder de conclusies, die aan het slot van dit rapport aan de Synode ter vaststelling worden voorgedragen. Slechts zij nog opgemerkt, dat in deze conclusie de Commissie zich heeft gesteld op het standpunt, dat een opvatting van het Paradijsverhaal als waarvoor de preekcoupure deed vreezen, duidelijke mededeelingen der Schrift van haar kracht zou berooven en daarom niet in overeenstemming zou kunnen worden geacht met het in art. 4 en 5 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis beleden gezag der Heilige Schrift. De gronden voor dit standpunt zullen in het vervolg van dit rapport nader zijn uiteen te zetten (zie beneden sub IV).

II. Dr. Geelkerken's standpunt inzake Gen. 2 en 3.

In het bovengestane ging het over de „oorzaken van nadenken“ ten opzichte van Dr. Geelkerken's standpunt inzake het Paradijsverhaal. Dit heeft geleid tot nadere ondervraging en het is thans de vraag, hoe we op grond van al de gegevens het standpunt van Dr. Geelkerken aangaande dit Schriftgedeelte hebben te denken.

1. We vestigen allereerst de aandacht op enkele uitspraken,

waarin Dr. G. geenszins zijn standpunt bepaalt zoolve ten opzichte van de Heilige Schrift in het algemeen als ten opzichte van Gen. 1-3 (of Gen. 3) in het bijzonder.

In zijn eerste antwoord op de eerste serie vragen, hem door de Classis gesteld, verklaart hij: „Ik stem ten volle in met wat onze Kerken belijden in art. 4 en 5 onzer Geloofsbelijdenis aangaande de Heilige Schrift, en reken mitsdien ook Gen. 1, 2 en 3, naar inhoud en vorm, in alles te behooren tot „al de Schrift, van God ingegeven“ (2 Tim. 3:16). (Zie Vragen mij voorgelegd, bl. 44).

Soortgelijk in zijn 2e antwoord, waar hij verklaart, ten opzichte van de H. Schrift in het algemeen (en dus ook ten opzichte van Gen. 3 als onderdeel der H. Schrift) ten volle in te stemmen met wat onze Kerken aangaande de H. Schrift belijden in Art. 4 en 5 onzer Geloofsbelijdenis (Vragen mij voorgelegd, bl. 44).

Ook wat de bijzonderheden betreft, verklaart hij: „Dat ik dus ook alle gebeurtenissen, die in genoemd hoofdstuk worden medegedeeld, aanvaard als metterdaad alzoo te hebben plaats gehad, volgt daaruit vanzelf“ (t.a.p.).

Later heeft hij geschreven: „ten volle aanvaard ik al hetgeen in de H. Schrift, ook in Gen. 1-3, letterlijk staat, als absoluut gezaghebbende Openbaring Gods“ (Op weg naar de Synode bl. 44).

2. De gezeten moeilijkheden hebben betrekking niet op de formele erkenning van het betrokken Schriftgedeelte als deel der geïnspireerde en dus met Goddelijk gezag bekleede Heilige Schrift, maar op den inhoud ervan. Hierbij wordt dan door Dr. G. de stelling geponeerd, dat het slechts betreft een kwestie van exegese of opvatting, terwijl daartegenover door de Classis wordt gevindiceerd, dat het door Dr. Geelkerken ten opzichte van sommige onderdelen van den inhoud van het Schriftverhaal ingenomen standpunt metterdaad aan het ook door hem beleden Schriftgezag tekort doet.

Op grond zoolve van de preekcoupure als van Dr. G.'s verdere uitspraken mag worden uitgesproken, dat het geschil niet, in ieder geval niet rechtstreeks, gaat over de vraag, of we in Gen. 3 te doen hebben met de Goddelijke bekendmaking van een historisch feit, het feit van den zondeval. Dit wordt uitdrukkelijk door hem erkend.

Daarentegen blijkt aangaande sommige bijzonderheden van het Schriftverhaal (het proefgebed, de beide bijzondere Paradijsboomen, de slang en haar spreken) door Dr. Geelkerken een standpunt te worden ingenomen, welks toelaatbaarheid door de Classis wordt betwist.

Op de hem dienaangaande door de Classis gestelde vragen (gelijk ook op de andere) is door Dr. Geelkerken scherpe kritiek geleverd. Het behoort niet tot onze taak, hierop in bijzonderheden in te gaan. Wij wenschen alleen uit te spreken, dat naar onze overtuiging deze vragen voldoende duidelijk waren om Dr. Geelkerken te doen begrijpen, wat de Classis van hem in dit opzicht begeerde te weten, n.l. of hij niet alleen het feit van den zondeval in het algemeen, maar ook de bovengestane in verband daarmede genoemde feiten en zaken, opgevat in den eigenlijken, letterlijken zin der woorden, als historisch aanvaardde. In denzelfden geest heeft ook Uwe Commissie aan Dr. Geelkerken henzover vragen gesteld en daarbij op dien eigenlijken, letterlijken zin der woorden en dus op de zintuiglijke waarneembaarheid der aangeduide zaken of feiten, den nadruk gelegd.

Op grond nu van al de ons in dezen ten dienste staande uitspraken van Dr. Geelkerken kan het volgende worden vastgesteld.

1. Dr. Geelkerken heeft uitdrukkelijk verklaard, dat hij met de opmerking uit de coupure aangaande het vaststaan, „dat we in Gen. 3 de Goddelijke bekendmaking hebben van een historisch feit, het feit van den zondeval“, natuurlijk niet bedoelde, dat alleen het feit van den zondeval vaststaat (brochure Vragen mij voorgelegd, bl. 19). Op de door ons aan hem gestelde vraag, welke andere zaken of feiten in het verhaal van Gen. 3 door hem nog als vaststaand worden beschouwd, antwoordt hij (Memorie bl. 11), dat hij reeds meermaals heeft verzekerd, dat alles wat in Gen. 3 hetzij als zaak of als feit ons wordt medegedeeld voor hem vaststaat, en dat alleen maar over de uitlegging ook onder Gereformeerden verschil kan bestaan. — Dit antwoord brengt niet verder. Immers gaat het juist om de vraag of Dr. Geelkerken ten opzichte van de kwestie der „uitlegging“ niet een zoodanig standpunt inneemt, dat sommige zaken of feiten, die naar den klaarblijkelijken zin van het Schriftverhaal hier worden medegedeeld, door die „uitlegging“ worden weggeëxegeseerd of onzeker gemaakt.

Het komt er dus op aan, welke speciale zaken of feiten door Dr. Geelkerken in dit hoofdstuk worden gelezen. En dan is het zeker niet zonder belang, dat hij aan het slot gewaagt van de door hem nimmer in twijfel getrokken „dogmatische waarheden van schepping, staat der rechtvaardigheid, Satanische verzoeking, overtreding van „het gebod des levens“, goddelijke vloek, verdrijving uit het Paradijs“, hoewel het Uwe Commissie niet duidelijk is, waarom hij hier juist den term „dogmatische waarheden“ gebruikt.

Voorts bleek bij de mondelinge toelichting nader:

a. dat ook de hier genoemde zaken niet bedoeld zijn als volledige opsomming van al wat door Dr. Geelkerken in Gen. 3 wordt gelezen;

b. dat hij met „het gebod des levens“ uiteraard het proefgebed bedoelt, en dit opvat als een speciaal gebod, door God aan den mensch gegeven;

c. dat hij het Paradijs opvat als een op een bepaalde geografische plaats gelegen hof, welk woord dan door hem in eigenlijken zin wordt verstaan, zoodat hier aan zintuiglijk waarneembare boomen is te denken.

2. De eigenlijke vraagpunten zijn de boom der kennis des goeds en des kwaads (waarmede dan ook de inhoud van het proefgebed ten nauwste samenhangt), de boom des levens en de slang en haar spreken).

Dienaangaande is op te merken:

a. dat Dr. Geelkerken met het oog op deze bijzonderheden in zijn Memorie (bl. 16) verklaart: „dat we hier met „bekendmaking van historische realiteiten of feiten“ te doen hebben, heb ik herhaaldelijk als mijn gevoelen geuit“;

b. Intrinschen was ook gevraagd, of het in de Schrift dien aangaande medegedeelde in eigenlijken zin is te verstaan, en hierop werd door Dr. Geelkerken geen antwoord gegeven. Hiernaede komt overeen zijn antwoord op vraag 13 (Memorie bl. 17). Deze loopt over de kwestie der eigenlijke of figuurlijke opvatting van bovengenoemde vier elementen van het Schriftverhaal, dus over de kwestie, of de hier door de Schrift aangeduide zaken of feiten wel dan niet bedoeld zijn als te behooren tot de wereld van het zintuiglijk-waarneembare. Hierop nu luidt het antwoord van Dr. Geelkerken: „In hoeverre de door u genoemde bijzonderheden alle zintuiglijk waarneembaar zijn geweest, is m.i. moeilijk uit te maken. Eveneens in hoeverre wij b.v. een adequate voorstelling van den „boom des levens“ hebben, wanneer wij daarbij denken aan een boom, zooals wij die kennen“.

Nu zouden de laatste woorden den indruk kunnen wekken

1) De vraag, of Dr. G. nog andere zaken of feiten in Gen. 1 en 3 dispuabel stelt, kan Uwe Commissie niet beantwoorden. Wel schrijft hij in „Vragen mij voorgelegd, enz.“ bl. 18:

„.....waarbij men naar Uw methode vragen zou kunnen stellen als deze: is dit een werkelijke stem, een werkelijke wind, een werkelijk wandelen geweest? Waren dit werkelijke vellen of werkelijke rokken, en was dit een werkelijk aantrekken? Hetgeen op bedenkelijke wijze tot profanatie van de Heilige Schrift waarheid Gods zou kunnen leiden“ — waarin — het zij terloops opgemerkt — door Dr. G. in het geheel geen onderscheid wordt gemaakt tusschen anthropomorfie uitdrukkingen en uitdrukkingen in eigenlijken zin. Maar noch in de schriftelijke beantwoording der aan Dr. G. gestelde vragen (vgl. o.a. het antwoord op vrg. 9, Memorie blz. 11) noch in de mondelinge toelichting werd daarover voldoende opheldering verkreken.

alsof het alles wat meer of minder inderdaad is, neemt of mogt aangaande de waarheid voor vermeldte antw. aangaande ju. insteld in de mogelijke waar. betrefde voor het antwoord was z.i. schol.

Hiernaede is neembaarheid van zich herover — geen vaststaan — geen eigen es. de Synode bl.

Deze houding kerkten hier. Amsterdam. doelden op o. zoeh met me. verklaard: „C. Over vraag a. geleid bl. 19). gegeven, dat zaken of feiten de betuiging, gen mededeel. boven reeds g. Dr. Geelkerken. lingen voorsta. anderszids hee. over „de werl. min werd besl. die zintuiglij. Commissie dan. 3. Tenslotte. uitdrukking d. „traditionele. In dezen zin. uit zijn gesche. linge samenv. uitdrukking al. vating exeget.

Hierbij moe. dat Dr. G. his. iets toevoegd. heid van een. als waarin hij. „Alleen ma. dat die traditi. confessionele. met ambtelijk. en uitsluitend. deze gangbare. bl. 19 v.).

Op de vraag. we terug. Het te kennen. En met de mogel. de mondelinge. werd geleid). perkt. In iede. inden Dr. G. raarden wat. dus ook aanv. bekende bijzo. hij dus feittel. dubieus heeft. ling van Dr. G. hem geschreev. bovengenoemd. nevie exegese. kan verandere.

III. Zwabhu

1. Het stam. worden weerg. hebben, of ee. goeds en des.

De vraag lo. iets ontken. twist dit met. vaard ik; alle. zij daar meen. eegene.

Wij mogen. benkelijke e. nomen standp. aangaande zal. als vaststaand. dedigde door. lag het voor. verklaring we.

Dienaangaai. op ten wijze. wagen van f. (het vertrek) s.

„Slechts i. ring te vort. mentalis an. gorieche, n. overigens p. een gebout. Classis doet. mij luertoe.

Gelijk beket. men nu echter. zed, dat dit. Dr. G.'s bover. blijkt wel zee.

2) „Op weg. geloofsbezwaa. opvattingen o. hoofdstukken. zegt in zijn 3. mlien het tar. zeel opvatting. en geacht wo. zou hebben.

3) Brief va. boek bl. 55.

4) Hieraan. stellen, dat hi. boomen is te. stelling op zie. loch voor toe. De Schrift to. kwaads een vi. ten worden g. met gegeven. geweest, dan. genoemde. En. aan te nemen.